

4 בינואר 2024

לכבוד
יריב לוין
שר המשפטים
sar@justice.gov.il

שלום רב,

**הנדון: דרישה להביא להצבעה בוועדה לבחירת שופטים מינוי נשיא לבית המשפט העליון
ולקדם את המיון וההצבעה על מועמדים לשיפוט לשאר הערכאות ללא דיחוי**

- פניה זו נשלחת אליך בשם מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, לאור פסק הדין בבג"ץ 5658/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת,¹ אשר ביטל את תיקון מס' 3 לחוק-יסוד: השפיטה שקבע שבתי המשפט אינם מוסמכים לקיים ביקורת שיפוטית על סבירות החלטת שר להימנע מהפעלת סמכות.
- סעיף 7(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (להלן: "חוק בתי המשפט"),² קובע "ראה שר המשפטים שיש למנות שופט, יודיע על כך ברשומות ויכנס את הוועדה". כלומר, חלה עליך חובה לכנס את הוועדה ולפעול לבחירה של שופטים לתקנים הפנויים, כאשר ידוע שיש חסר משמעותי בשופטים.
- מבחינת המועד למימוש סמכות זו, הרי שהוראת סעיף 11 לחוק הפרשנות, תשמ"א-1981,³ קובעת "הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה ולחזור ולעשותו מזמן לזמן ככל הנדרש לפי הנסיבות"; בהקשר זה, ראה בג"ץ 80/2 פרחי סאלח בט נ' שר הדתות,⁴ שם חויב שר הדתות לכנס את ועדת המינויים לבתי-הדין הדרושים כדי שתציע לנשיא המדינה מועמד למינוי כקאדי מד'הב בבית-הדין לערעורים.
- זה מכבר נשיאת בית המשפט העליון פרשה. על פי נתוני הנהלת בתי המשפט בסוף שנת 2023 היו 53 תקנים פנויים של שופטים ורשמים בכל הערכאות, ובסוף שנת 2024 יזנק מספר התקנים הפנויים ל-115. בשנת 2022 התקיימו בבתי המשפט קרוב למיליון דיונים, נפתחו 861,388 תיקים חדשים והוגשו כ-2.7 מיליון בקשות.⁵

¹ בג"ץ 5658/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (פורסם [בנו](#), 1.1.2024).

² חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984.

³ חוק הפרשנות, תשמ"א-1981.

⁴ בג"ץ 80/2 פרחי סאלח בט נ' שר הדתות (פורסם [בנו](#), 27.2.1980).

⁵ חן מענית, [מיליון דיונים בשנה, פחות מ-800 שופטים: העומס על מערכת המשפט מזנק](#), הארץ (28.8.2023).

5. לנוכח העומס ההולך וגדל על השופטים (בשנת 2008 נפתחו "רק" 665,245 תיקים חדשים)⁶, באופן שאין לו אח ורע במדינות אחרות בעולם, הרי שאין מדובר בצורך במילוי תקנים קיימים בלבד, אלא גם בהוספת תקנים חדשים. בהקשר זה נזכיר שבישראל אין למערכת המשפט עצמאות מבחינת תקציבה.
6. אי איוש תקני השופטים הפנויים פוגע אנושות בתפקוד מערכת בתי המשפט וביכולתה לאפשר לאזרחים לממש את זכות היסוד לגישה לערכאות ולקבל הגנה על זכויות אדם ואזרח אחרות, ואף עלול להיגרם עינוי דין בהליכים פליליים.
7. באשר לסחבת במינוי נשיא חדש לבית המשפט העליון, נזכיר שיש לנשיא שלל סמכויות סטטוטוריות, סמכויות ניהוליות במערכת המשפט ובקביעת סדרי עבודתה (כולל העברת שופט וניהול הליכי משמעת, הדחה או השעיה), והוא גם מייצג אותה מול הרשות המחוקקת והרשות המבצעת.
8. למרות החודשים שחלפו מפרישת הנשיאה והמחסור החמור בשופטים, בעקבות הדיון בבג"ץ בעתירות שעניינן הטלת החובה לכנס את הוועדה,⁷ הודעת לבג"ץ שבכוונתך לכנס את הוועדה (והעתירות נמחקו), אך בהמשך הוספת שהדבר יעשה ללא הצבעות.⁸
9. התנהלות זו עומדת בסתירה לחובתך הקבועה בסעיף 7(א) לחוק בתי המשפט, ולוקה בחוסר סבירות קיצוני.
10. בעוד שלצורך מינוי שופטים לבית המשפט העליון קבועה דרישה של רוב מיוחד (סעיף 7(ג)(2) לחוק בתי המשפט), שמשמעותה חובה של השגת הסכמה מצד נציגי הממשלה והקואליציה בוועדה, לגבי השופטים ביתר הערכאות ומינוי נשיא לבית המשפט העליון דרוש רק רוב רגיל (על כך שלמינוי נשיא נדרש רוב רגיל, מעיד תזכיר החוק שקודם אשתקד בוועדת החוקה בכנסת לקביעת דרישת רוב מוחלט).⁹
11. אף שהוראת סעיף 6א לחוק בתי המשפט קובעת ש"חבר הוועדה יצביע על פי שיקול דעתו, ולא יהיה מחויב להחלטות הגוף שמטעמו הוא חבר בוועדה", בפועל, בהעדר הסכמה, מתוקף סמכותך כשר המשפטים, הינך יכול לכל היותר לעכב מינוי של שופטים חדשים לבתי המשפט העליון, אך לא למנוע מינוי של שופטים ליתר הערכאות ומינוי נשיא לבית המשפט העליון, שדורשים, כאמור, רק רוב רגיל.
12. באשר למינוי נשיא חדש לבית המשפט העליון, הרי שבישראל קיים נוהג חוקתי למינוי על פי שיטת הסניוריטי. כלומר, מתמנה השופט הוותיק ביותר בבית המשפט העליון (בעניין שלושת המבחנים

⁶ תגובת היועמ"שית לממשלה שהוגשה בבג"ץ 5692/23 (4.9.2023).

⁷ בבג"ץ 5692/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר המשפטים (פורסם בנבו, 6.12.2023).

⁸ טובה צ'מוקי, לאחר הדחייה: לזין יכנס את הוועדה לבחירת שופטים ב-19 בינואר, Ynet (19.12.2023).

⁹ תזכיר חוק בתי המשפט (נוסח משולב) (תיקון – הוועדה לבחירת שופטים).

המצטברים להוכחת קיומו של נוהג חוקתי, ראה בג"ץ 9029/16 עו"ד יצחק אבירם נ' שרת המשפטים,¹⁰ וכן ראה מאמר של פרופ' סוזי נבות על התקיימותו לגבי שיטת הסניוריטי,¹¹ וגם את הצעת החוק של שר התקשורת ד"ר שלמה קרעי לביטול הנוהג שעצם הצורך בה ונימוקיה בדברי ההסבר מעידים שאכן הנוהג קיים).¹²

13. אף אם הינך חולק על עצם קיומו של נוהג חוקתי והשופט יוסף אלרון הגיש את מועמדותו לנשיא, אלה אינם מונעים מהוועדה לקיים דיון והצבעה ללא דיחוי למינוי נשיא לבית המשפט העליון.

14. הינך חייב לפעול ללא דיחוי בהתאם לקבוע בהוראת סעיף 7 לחוק בתי המשפט, ולגבש יחד עם הוועדה רשימת מועמדים ליתר הערכאות (בהינתן שאין הסכמה לגבי מועמדים לבית המשפט העליון) מבין אלה שכבר סיימו את הליך המיון. לאחר גיבוש הרשימה, עליך לחתום עליה ולפרסמה ברשומות ובחלוף לפחות 45 ימים (במהלכם הציבור רשאי להגיש הסתייגויות) להביא את המועמדים ברשימה להצבעה.

15. נודה להתייחסותך ללא דיחוי.

בכבוד רב,
עינת עובדיה
מנכ"לית מכון זולת

¹⁰ בג"ץ 9029/16 עו"ד יצחק אבירם נ' שרת המשפטים (פורסם בנבו, 1.2.2017).
¹¹ סוזי נבות, שיטת הסניוריטי כמוסכמה חוקתית, ICON-S-IL Blog (16.1.2017).
¹² פ/952/25 הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון – בחירת נשיא בית המשפט העליון בידי הכנסת).